

KADIN İŞÇİLERE İLİŞKİN 8 MART 1857 EFSANESİ

9 Mart 2022

Yıldırım Koç

Bir yıl önce, 8 Mart 2021 günü "8 Mart Uluslararası Emekçi Kadınlar Günü Efsaneleri" başlığıyla bir yazı yayımlamıştım. Bu yazıda, ABD'de 8 Mart 1857 günü bir işyerindeki yangında 100'ün üstünde kadın işçinin öldüğünü, 8 Mart'ın da bu vahşi olayı anmak için gündemde olduğu iddiasının tümüyle gerçekdışı olduğunu yazmıştım.

Bu yazıyı aşağıda aynen tekrar yayımlıyorum. Bunun nedeni, dün çeşitli televizyon kanallarında ve sosyal medyada yine bu gerçekdışı olayın gündeme getirilmiş olması. İnsanlar kulaktan dolma bilgiyle, sağdan soldan duyduklarıyla yorum yapıyorlar. İşin üzücü yanı, bir televizyon kanalında zevkle izlediğim bir iktisatçının da 8 Mart'ın tarihi konusunda 1857 yılında gerçekleştiği öne sürülen efsaneyi, biraz da kendi katkılarıyla, anlatmasıydı.

Peki, bırakalım anlatsınlar mı? Olmamış bir olayı olmuş gibi anlatmalarının ne sakıncası olabilir ki!

Benim aklıma yatmıyor. Efsanenin efsane olduğunu bilerek dinlerseniz, hiçbir itirazım yok. İnsanlık tarihinde böyle efsaneler çok. Bir gerçekliğin yüzyıllar boyunca bazı değişikliklere uğratılarak efsaneleştirilmesinin bir sakıncası da yok. Yaratılan efsanenin doğru olduğunu sanırsanız, o zaman sakıncalı. En azından ben sakıncalı olduğunu düşünüyorum. O nedenle de bu konuda geçen yıl yayımladığım yazıyı aşağıda tekrar veriyorum.

Türkiye ve dünya işçi sınıfı tarihi konusunda bazı yanlış bilgiler yıllardır sürekli tekrarlanıyor. 1 Mayıs'ın 4 Mayıs 1886 günü gerçekleşen Chicago olaylarıyla hiçbir ilgisinin bulunmadığını yıllardır belgelerimle yazıyorum. Hâlâ 1 Mayıs'ın bu olaylardan doğduğunu yazıp çizenler var.

Benzer bir durum, 8 Mart'ın kökeniyle ilgili. 8 Mart, uluslararası emekçi kadınlar günüdür. Hiç küçümsemeyeceğimiz bazı kişi ve kuruluşlar, 8 Mart'ın, 1857 yılında A.B.D.'de yapılan bir grev sonrasında polislerin ateş açması veya çıkan bir yangın nedeniyle 100'den fazla kadının ölmesi olayı ile bağlantılı olduğunu ileri sürüyor. Ancak BÖYLE BİR OLAY YOK.

Bazı örnekler vereyim.

BİR SENDİKA

Adını vermeyeceğim bir sendikanın bu konuda yayımladığı bir kitapta şu bilgiler yer alıyor:

"Tüm dünyada kadınların hak ve eşitlik istemlerini vurguladığı Dünya Emekçi Kadınlar Günü'ne kaynaklık eden olay, 8 Mart 1857'de New York'ta gerçekleşti. Yaklaşık 40 bin New York'lu dokuma işçisi 12-14 saate varan iş sürelerinin azaltılması, insanca yaşamaya yetecek ücret verilmesi, dayanılmaz düzeye ulaşan sefaletin sonlandırılması ve eşit işe eşit ücret ödenmesi amacıyla greve çıktılar. Ancak bu en doğal isteğe Amerikan polisi şiddetle karşılık verdi. Birçoğu genç kız olan 100'ü aşkın kadın, fabrikanın ateşe verilmesi sonucu öldü. New York'lu dokumacı kadınların bu direnişi yıllar boyunca unutulmadı."

HALKLARIN DEMOKRASİ PARTİSİ

Halkların Demokrasi Partisi Grup Başkanvekili Filiz Kerestecioğlu'nun 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün tatil ilan edilmesine ilişkin kanun teklifinin gerekçesinde şöyle denmektedir (5 Mart 2018):

"8 Mart'ın tarihesi; ABD'nin New York kentinde tekstil fabrikasında çalışan işçi kadınların, eşit işe eşit ücret ve insanca çalışma koşulları talebi ile 1857 yılında başlattıkları greve müdahale edilmesi sonrasında 129 işçi kadının ölümüyle sonuçlanması olayına dayanır. On yıla yakın süren ve on binlerce kişinin katıldığı bu grevler sonrasında işçi kadınların eşitlik ve hak talepleri kabul edilmiştir. 8 Mart, 1910 yılında II. Enternasyonal Kadın Konferansı'nda, Clara Zetkin' in girişimleriyle "II. Enternasyonal Kadın Mücadele Günü" olarak resmen kabul edilmiş ve 17 Mart 1970 yılında Birleşmiş Milletler

Örgütü 8 Mart'ın "Dünya Kadınlar Günü" olarak kutlanması kararını almıştır. (<https://www.hdp.org.tr/tr/8-mart-in-resmi-tatil-ilan-edilmesine-iliskin-kanun-teklifimiz/11688/>) "

SAĞLIK BAKANLIĞI

Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Dairesi Başkanlığı'nın internet sitesinde de benzer bir bilgi yer almaktadır:

"8 Mart 1857 tarihinde ABD'nin New York kentinde 40.000 dokuma işçisi daha iyi çalışma koşulları istemiyle bir tekstil fabrikasında greve başladı. Ancak polisin işçilere saldırması ve işçilerin fabrikaya kilitlenmesi, arkasından da çıkan yangında işçilerin fabrika önünde kurulan barikatlardan kaçamaması sonucunda 129 kadın işçi can verdi. İşçilerin cenaze törenine 10.000'i aşkın kişi katıldı. Türkiye de 1984'ten itibaren her yıl çeşitli kadın örgütleri tarafından "Dünya Kadınlar Günü" anılmaktadır."

(<https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/beslenmehareket-haberler/8-mart-dunya-kadınlar-günü.html>)

BİRGÜN GAZETESİ

Birgün gazetesindeki haber de şöyle:

"8 Mart 1857... Amerika Birleşik Devletleri'nin New York kentinde bir tekstil fabrikasında yükselen alevler ve haklarını aradıkları için alevlerin arasında mahsur bırakılan kadınların acı dolu çığılığı, aslında bugünün direniş meşalesini de yaktı.

"ABD'nin New York kentinde, bir tekstil fabrikasında yaklaşık 40 bin kadın işçi, daha iyi koşullarda çalışmak için greve başladılar. Polisin işçilere saldırması ardından da kadın işçilerin fabrikaya kilitlenmesi 8 Mart'ı anma gününe dönüştüren olayların zeminini hazırladı.

"Söz konusu fabrikada, kadınlar içeriye kilitlenmiş vaziyetteyken çıkan yangın tam bir katliam yaşanmasına sebep oldu. İşçiler fabrikanın önünde kurulan barikatlar sebebiyle yangından kaçamadılar. Tüm bu olaylar silsilesi ardından haklarını arayan 120 kadın işçi can verdi. İşçilerin cenaze törenine 10 bini aşkın kişi katıldı."

İnternette "8 Mart Uluslararası Emekçi Kadınlar Günü" diye sorgulayın. Çıkacak yazıların önemli bir bölümünde, gerçeklerle en ufak bir ilgisi alakası olmayan efsaneler anlatılıyor. İnanırsanız, siz de bu kervana katılıyorsunuz ve yazınızda bu "bilgiyi" kullanarak ajitasyon yapıyorsunuz.

Temma Kaplan, **Feminist Studies** (C.11, no.1, Bahar 1985, s.163-171) dergisinde yayımlanan makalesinde, 8 Mart 1857 tarihinde böyle bir grevin yapıldığına dair bir belge bulunmadığını belirtmektedir. Bakabildiğim Amerikan işçi sınıfı tarihlerinde de böyle bir greve ilişkin bilgiye rastlayamadım. Bazı yazılardaysa, hiçbir kaynak gösterilmeden, pek de önemli olmayan bir grevden söz edilmektedir.

Daha da önemlisi, sözü edilen yangın, 8 Mart 1857 tarihinde değil, bu tarihten 54 yıl sonra, 25 Mart 1911 tarihinde meydana geldi. Triangle Bluz Fabrikası'nda bir yangın çıktı. İşverenler, çalışma saatleri içinde işçiler işbaşından ayrılmasını diye, binanın çıkış kapılarını kilitlemişlerdi. Bu nedenle çoğunluğu göçmen olan 140'tan fazla genç kadın dumandan boğularak veya kendilerini pencereden aşağı atarak, öldü.

Bir fabrikada 40 bin işçinin çalıştığı iddiasını ve benzeri anlatımları da ciddiye almak mümkün değildir.

62 kadın işçi, kendisini pencerelerden atarak veya düşerek öldü

Benim son yıllarda biraz sık kullanmak zorunda kaldığım bir ifade, "yerseniz yedirirler"dir. Eğer kulaktan dolma bilgiyle yetiniyorsanız, size söylenenleri sorgulama ve araştırma gibi bir alışkanlığınız yoksa, yalan yanlış bir sürü iddiayı gerçek kabul edersiniz. İşin kötü tarafı, belki de bu ve benzeri birçok yalan yanlış bilgiye dayanarak kendinize mücadele çizgisi oluşturursunuz. O zaman vay halinize.